

Utvärderingsrapport VFU i ämneslärarprogrammet

Utvärderingen har fokuserat på den kontinuerliga kvalitetsuppföljningen av VFU och hur kursansvariga och kontaktpersoner vet att upplägg, examinationer och bedömning fungerar i praktiken.

Underlag:

- Program- och kursutvärderingar från 2016-17,
- bedömningsmallar och betygskriterier till en rad kurser,
- informationsbrev till VFU-handledare,
- VFU-guide och VFU-handbok,
- avtal gällande partnersamverkan med skolor i regionen, och motsvarande gällande samverkan med skolor utanför regionen.

Dialoger har förts med:

- Lena Arnesdotter, programansvarig 2018-02-19
- Karin Nordmark, VFU-samordnare 2018-04-23
- Göran Morén, kursansvarig VFU-kurser 2018-06-04

Program- och kursutvärderingar från 2016–17

Syftet med nämndens granskning av dessa utvärderingar var att ringa in eventuella problemområden.

De flesta kommentarer är mycket positiva.

Det diskuterades att många studenter är nöjda med VFU och önskar mer, vilket pekar mot andra problem i utbildningen och mot hur de teoretiska kurserna kopplas till praktiken. Det finns en risk att Högskolan inte når fram till att förmedla poängen med ett vetenskapligt synsätt till studenterna. I programutvärderingarna uttrycks också missnöje med examensarbeten i allmänhet, vilket också kan indikera detta. I programutvärderingarnas fritextsvar går det också att utläsa en tendens till diskrepans mellan högskolelärares och VFU-handledares syn på utbildningens vetenskapliga innehåll, och att den innehåller för mycket vetenskap och för lite praktik. Det är illa om de högskole-förlagda lärarna inte lyckas förmedla det vetenskapliga perspektivets betydelse till studenterna; värre är dock om man från fältet legitimerar att de teoretiska perspektiven är mindre viktiga och att VFU-handledare och studenter verbaliserar en polarisering.

Glappet är således fortfarande stort trots strävanden att stärka det vetenskapliga innehållet i utbildningen. Arbetsformer och kommunikation till studenter och VFU-handledare behöver utvecklas för att överbrygga detta. Ett organiserat utbyte av erfarenheter mellan VFU-handledare och Högskolan skulle på sikt kunna stärka inskolningen i det gemensamma uppdraget. Det finns

också exempel på att ett upplägg med teoretiska uppgifter i VFU har visat sig framgångsrikt för att leda studenterna till insikt om sammanhangen.

Andra eventuella problemområden som identifierades utifrån programvärderingar var att:

- Studenter uppger att de saknade sammanhang mellan VFU-perioderna.
- VFU-perioden blir mer eller mindre lyckad mycket beroende på handledaren. Det finns således ett inslag av lotteri. Utbildningen av handledare når kanske inte fram till alla.
- Undervisningsplaneringar som görs i kurser på högskolan visar sig inte fungera i praktiken.
- Föräldrakontakt och bedömning är andra aspekter som inte förekommer i någon högre grad kopplat till VFU-kurserna.
- Många studenter uttrycker missnöje med att VFU är inbakat i andra kurser, och önskar separata VFU-kurser.
- Någon student anser att denne inte lärt sig något om exempelvis sociala relationer i de högskoleförlagda delarna av kurserna, utan enbart av VFU-handledaren.

Kursplaner

En granskning av kursplaner pekade bland annat på att lärandemålen i en av VFU-kurserna fokuserar på värdegrund och digitalisering, men mindre på undervisning.

Ett exempel angavs på lärandemål i en kursplan där ”den studerande” ska bedömas, vilket inte är korrekt – det som ska bedömas är förmågor, inte personer.

Bedömningsunderlagen för en av kurserna konkretiserar inte målen, och det finns också exempel på underlag där vissa mål är konkretiserade, men dock inte alla. Dessa underlag erbjuder därmed inte några användbara kriterier för VFU-handledarna att tillämpa. Det förekommer dock också bedömningsunderlag som är mer genomarbetade.

Organisation av VFU i ämneslärarprogrammet

Ämneslärarprogrammet har inte partnerskolor och VFU-platser behöver därför organiseras separat för varje student. Ett särskilt problem är bristen på behöriga VFU-handledare. Det kan också vara problematiskt att bedöma dessa handledares lämplighet, då de inte finns samlade inom regionen.

Studenterna ger förslag på kommun genom blankett i slutet av termin ett. Om de börjar termin två kontaktas skolor genom kommunala samordnare eller rektorer. Majoriteten av studenterna byter VFU-skola och varje gång behöver platser ordnas. Orsaker till detta är bland annat att det är långt mellan VFU-kurserna och att studenter gör studieuppehåll.

Vid de första två VFU-tillfällena prioriteras undervisningsämnet, och det kan då komma i fråga att göra VFU inom högstadielklasser även för de som läser program mot gymnasieskolan. Det sista tillfället ska dock alltid vara inom den skolform som examen gäller.

Ansvaret för att kommunicera uppdraget till VFU-handledarna ligger till stor del på kursansvariga och seminarielärare. Det finns behov av en gemensam introduktion, vilket också har diskuterats. Formerna för introduktion varierar, men telefon- och mailkontakt tas, och även mer informella kontakter förekommer.

VFU-handledare önskar ofta mer kontakt, särskilt angående bedömning. Några gemensamma bedömningskonferenser genomförs inte. Tidsåtgången sätter dock praktiska gränser.

Kommunikation mellan Högskolan och VFU-handledare

VFU-handledare bjuds in till en webträff innan perioden, men ett problem är att detta tillfälle ofta kolliderar med handledarnas övriga uppgifter. När lärarutbildningarna tidigare enbart gavs vid campus kom VFU-handledarna till Högskolan och det fanns en mer kontinuerlig kontakt.

Det framkommer ofta att den information som tas upp angående bedömning i och med betygs-samtalen borde ha tagits upp i början av VFU-perioden. Sammantaget är det värdefullt att VFU-handledarna får tillfälle att fråga om dessa saker. Tidigare fanns ett uppsamlingsmöte där VFU-handledarna efter perioden samlades och diskuterade vad olika kriterier hade betytt i de respektive fallen.

Gemensamma utbildningar eller konferenser med VFU-handledarna vore önskvärt. I partnerskolor finns större möjligheter till detta, men inte heller där har någon uppföljning gjorts av hur bedömningen fungerar i praktiken.

Bedömning

VFU-handledarna möter en rad svårigheter:

- VFU-handledarna på fältet känner sig ofta ensamma, och de ska bedöma utifrån ett ofta mekaniskt underlag.
- VFU-handledaren och studenten utvecklar en lojalitet under VFU-perioden, vilket försvårar bedömning ytterligare då den riskerar att vara osaklig.
- Det förekommer också att styrdokumentet är otydliga och inkonsekventa (se kursplaner ovan där ”den studerande” ska bedömas). Detta kompliceras ytterligare av att kurserna är uppdelade i VFU och teoretisk del.

Det väsentliga är att studenten får en rättssäker bedömning och att det även finns möjlighet att stoppa de som inte är lämpade, men i detta ligger också en pedagogisk dimension i och med att studenten ser högskolans tillvägagångssätt för bedömning.

VFU-handledare och högskolelärare är oftast överens om den viktiga bedömningen, och gränsen mellan U och G står då inte i fokus för samtalen.

Svårigheterna är större att definiera gränsen mellan G och VG, vilket ökar risken för betygs-inflation, särskilt genom att VFU-bedömningen väger tungt. Det är därför viktigt att VFU-handledarna vet vad studenterna ska bedömas mot på olika nivåer av utbildningen. (VG kanske inte ska uppnås förrän efter att man arbetat i flera år.) Det viktigaste är gränsen mellan underkänt och godkänt och att våga underkänna trots att ett U i VFU väger tyngre än i någon annan kurs.

Det finns olika typer av bedömningskriterier: strukturerade och nedbrutna, eller konkretiserade utifrån ”läraregenskaper” snarare än aktiva verb ur examensordningen.

Bedömningskriterierna är ibland inte konkretiserade utan upprepar i stort sett lärandemålen, liksom att skillnaden mellan G och VG är mycket små i de exempel som granskats. Detta försvårar och gör underlagen mindre användbara.

Den andra varianten ger inte kriterier för G och VG som talar om vad studenten ska uppnå i teoretiska termer, utan beskriver hur förmågor yttrar sig; dessa beskrivningar lämnar därmed mera öppet till bedömaren att förhålla sig till. Denna typ av bedömningsformulär används bland annat i KPU.

Teoretiska mål på hög abstraktionsnivå är svåra att omsätta i praktisk bedömning. Nämnden finner det bra med konkretiserade och nedbrutna mål på ett språk som är naturligt att förstå för en VFU-handledare. I den ovannämnda matrisen saknas dock ämneskunskaperna, dvs. mål som finns i kurs-planerna. Bedömningskriterierna behöver kunna fånga upp om studenterna inte har tillräckliga ämneskunskaper.

Sammanfattande kommentarer

Nämnden sammanfattar sina viktigaste iakttagelser i följande punkter:

- De flesta studenter är av utvärderingarna att döma nöjda med sin VFU och skulle snarast vilja ha ännu mer.
- Det finns en tendens till att högskolelärare och VFU-handledare inte har samma syn på utbildningens vetenskapliga innehåll och att de senare skulle önska mer praktik på de teoretiska perspektivens bekostnad. Här finns ett glapp att försöka överbrygga.
- VFU-handledarna behöver få stöd i samband med bedömningen, såväl i form av tydlig och konsekvent information samt möjlighet till kontakt som via konkretiserade och nedbrutna bedömningsunderlag. Det ställer höga krav att omsätta teoretiska mål på hög abstraktionsnivå till praktisk bedömning.